

Situácia Rómov v 11 členských štátoch EÚ – Prehľad výsledkov prieskumu

Stručne o prieskumoch

V tomto informačnom materiály prezentované prvé výsledky prieskumov predstavujúce analýzu časti z dostupných údajov. Predložené výsledky sú v tomto zmysle prvým krokom k riešeniu vážneho nedostatku údajov o sociálnej a hospodárskej situácii Rómov v EÚ a dodržiavaní ich práv.

V ktorých krajinách sa prieskum vykonal?

- Pilotný prieskum agentúry FRA zameraný na Rómov sa uskutočnil v Bulharsku, Českej republike, Francúzsku, Grécku, Maďarsku, Poľsku, Portugalsku, Rumunsku, na Slovensku, v Španielsku a Taliansku.
- Regionálny prieskum Rozvojového programu OSN (UNDP), Svetovej banky a Európskej komisie (UNDP/Svetová banka/EK) zameraný na Rómov sa uskutočnil v piatich z uvedených krajín, v Bulharsku, Českej republike, Maďarsku, Rumunsku, na Slovensku, a okrem toho v šiestich krajinách západného Balkánu a v Moldavsku, ktoré nepatria do EÚ.

Kto boli respondenti?

- V rámci dvoch prieskumov v 11 členských štátoch EÚ sa uskutočnili rozhovory s 22 203 Rómami a nerómskymi obyvateľmi, ktorí poskytli informácie o 84 287 členoch domácností.
- Rozhovory sa vykonávali osobne v domácnostiach rómskych a nerómskych respondentov.
- Osoby, ktoré sa identifikovali ako Rómovia. Vo Francúzsku to boli osoby, ktoré sa identifikovali ako *gens du voyage* a ktoré žijú v obytných privesoch na vymedzených stanovištiach. Na prieskume sa zúčastnili taktiež rómski občania EÚ pochádzajúci z Rumunska; výsledky týkajúce sa tejto skupiny žijúcej vo Francúzsku budú prezentované v budúcej správe.
- Príslušníci bežnej populácie žijúci v tej istej oblasti ako opýtaní Rómovia alebo v ich najbližšom susedstve. V správe sa táto skupina uvádza ako nerómske obyvateľstvo.

Čo sa v rámci prieskumu zisťovalo?

- Základné sociálno-demografické charakteristiky všetkých členov domácnosti

- Ich situácia v oblasti zamestnania, vzdelávania, zdravotnej starostlivosti a bývania
- Informácie o príslušnom okolí, a jeho infraštruktúre
- Integrácia, diskriminácia, informovanosť o právach a otázky občianstva
- Mobilita a migrácia

Do akej miery sú výsledky reprezentatívne?

- Výsledky sú reprezentatívne v prípade Rómov žijúcich v oblastiach vo väčšej ako priemernej hustote v príslušnom štáte.
- Výsledky týkajúce sa nerómskeho obyvateľstva nie sú reprezentatívne pre väčšinovú populáciu, slúžia však ako referenčná hodnota v prípade Rómov, keďže nerómski respondenti žijú v tom istom prostredí, využívajú ten istý pracovný trh a sociálnu infraštruktúru.

Čo vyplýva z výsledkov

Výsledky ukazujú neutešený obraz situácie rómskych respondentov. V porovnaní s nerómskymi respondentmi, ktorí bývajú v ich blízkom okolí, je ich sociálno-hospodárska situácia podstatne odlišná; situácia nerómskych respondentov je však taktiež často znepokojujúca. Tento dôkaz potvrdzuje potrebu, ktorú pomenovala Komisia vo svojom oznámení s názvom *Rámc EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov do roku 2020*, a to, že „na úrovni EÚ aj členských štátov je potrebné konať rozhodne v rámci aktívneho dialógu s Rómami“.

Z uvedených ukazovateľov vyplýva, že v **11 členských štátoch EÚ, v ktorých sa vykonal prieskum**, nie je sociálno-hospodárska situácia Rómov v štyroch hlavných oblastiach, a to v oblasti zamestnanosti, vzdelávania, bývania a zdravotnej starostlivosti, uspokojivá a v priemere je horšia ako situácia nerómskych obyvateľov, ktorí žijú v ich blízkom okolí. Takisto z nich vyplýva, že Rómovia sú naďalej diskriminovaní a nie sú dostatočne informovaní o svojich právach, ktoré zaručujú právne predpisy EÚ, ako napríklad smernica o rasovej rovnosti (2000/43/ES).

V oblasti vzdelávania:

- v priemere len každé druhé rómske dieťa zahrnuté do prieskumu navštevuje predškolské zariadenie alebo materskú školu;

- s výnimkou Bulharska, Grécka a Rumunska sa uvádza, že deväť z desiatich rómskych detí vo veku od 7 do 15 rokov navštevuje školu v období povinnej školskej dochádzky;
- po ukončení povinnej školskej dochádzky účasť na vzdelávaní podstatne klesá: len 15 % mladých dospelých Rómov zahrnutých do prieskumu ukončí vyššie stredné všeobecné alebo odborné vzdelanie.

V oblasti zamestnanosti:

- uvádza sa, že priemerne menej ako jeden z troch Rómov má platené zamestnanie;
- každý tretí rómsky respondent uviedol, že je nezamestnaný;
- ostatní uviedli, že sú osoby v domácnosti, dôchodcovia, nemôžu pracovať alebo sú samostatne zárobkovo činní.

V oblasti zdravotnej starostlivosti:

- každý tretí rómsky respondent vo veku od 35 do 54 rokov uviedol zdravotné problémy, ktoré obmedzujú jeho bežné činnosti;
- priemerne približne 20 % rómskych respondentov nemá zdravotné poistenie alebo nevie, či ho má.

V oblasti bývania:

- v rómskych domácnostiach zahrnutých do prieskumu žijú v priemere viac ako dve osoby v jednej miestnosti;
- približne 45 % Rómov žije v domácnostiach, v ktorých chýba aspoň jedna z nasledujúcich zložiek základného vybavenia domácnosti, konkrétne kuchyňa, WC, sprcha alebo vaňa v dome a elektrická energia.

Chudoba:

- v priemere približne 90 % Rómov, ktorí sa zúčastnili na prieskume, žije v domácnostiach s ekvivalentným príjmom pod vnútroštátnou hranicou chudoby;
- v priemere približne 40 % Rómov žije v domácnostiach, v ktorých najmenej raz v minulom mesiaci niekto musel ísť spať hladný, pretože si nemohli dovoliť kúpiť potraviny.

Diskriminácia a informovanosť o právach:

- približne polovica rómskych respondentov uviedla, že v období uplynulých 12 mesiacov bola diskriminovaná z dôvodu svojho etnického pôvodu;
- približne 40 % rómskych respondentov má informácie o právnych predpisoch zakazujúcich diskrimináciu príslušníkov etnických menšín v súvislosti so žiadosťou o prijatie do zamestnania.

Ďalšie informácie:

Ďalšie informácie nájdete na webovej stránke agentúry FRA:
http://fra.europa.eu/fraWebsite/roma/roma_en.htm

Ako môžu politickí činitelia využiť výsledky prieskumu?

Politickí činitelia môžu využiť tieto dôkazy, pretože poukazujú na niektoré dôležité aspekty, ktoré by mali byť smerodajné pre ďalší rozvoj, vykonávanie a monitorovanie vnútroštátnych stratégií a akčných plánov integrácie Rómov.

- Venuje sa pozornosť účasti rómskych detí na vzdelávaní v ranom detstve? Zameriavajú sa dostatočne na prechod zo základného na stredoškolské vzdelávanie? Venujú pozornosť miere dokončenia školskej dochádzky Rómov na všetkých úrovniach vzdelávania – najmä v regiónoch a lokalitách s vysokou koncentráciou Rómov?
- Venuje sa pri riešení otázky nezamestnanosti Rómov pozornosť ich vzdelaniu a zručnostiam? Rieši odborná príprava nedostatky v tejto súvislosti?
- Berú sa do úvahy aspekty bývania v oblasti, kde sú potreby Rómov viac naliehavé, ako napríklad dostupnosť priestoru a prístup k základnému vybaveniu domácnosti (kuchyňa, WC, sprcha/vaňa v dome, elektrická energia)?
- Venuje sa pozornosť zlepšeniu zdravotného stavu Rómov a zabezpečeniu rovnakého prístupu k zdravotnému poisteniu?
- Rieši sa otázka chudoby komplexne, pričom zameranie na Rómov je „výslovné, ale nie výhradné“ a berú sa do úvahy potreby Rómov aj nerómskeho obyvateľstva?
- Venuje sa všeobecná pozornosť nevyhnutnosti bojovať proti diskriminácii a proti rómskemu zmýšľaniu a zlepšeniu rovnakého prístupu k vzdelávaniu, zamestnaniu, bývaniu a zdravotnej starostlivosti?
- Presadzovanie antidiskriminácie, zvyšovania informovanosti o základných právach a mechanizmov uplatňovania práva na nápravu tak, aby sa vytvorilo prostredie, v ktorom občania s dôverou ohlásia diskriminačné správanie a porušovanie základných práv?

V záujme zníženia rozdielu medzi situáciou Rómov a nerómskeho obyvateľstva bude potrebné účinne implementovať vnútroštátne stratégie. Aby bolo možné monitorovať účinnosť stratégií a merať pokrok v teréne, mali by sa vytvoriť silné monitorovacie nástroje.

Ďalšie smerovanie

Agentúra FRA zopakuje prieskum dvakrát, a to v polovici a na konci procesu vykonávania stratégie Európa 2020, pričom poskytne množstvo porovnateľných údajov, ktoré pomôžu inštitúciám a členským štátom EÚ pri meraní dosiahnutého pokroku. V tomto období bude FRA spolupracovať s členskými štátmi a ostatnými kľúčovými aktérmi s cieľom vytvoriť monitorovacie postupy, na základe ktorých bude možné zostaviť porovnávaciu analýzu situácie Rómov v EÚ.